

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ИНСТИТУТА ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА ЗА 2022. ГОДИНУ

Рад Института за педагошка истраживања у 2022. години одвијао се према Програму рада Института за 2022. годину (усвојен на I седници Управног одбора, 7. фебруара 2022. године), а у складу са Уговором о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2022. години (број Уговора: 451-03-68/2022-14/200018 од 4. фебруара 2022. године).

У складу са својом мисијом, Институт за педагошка истраживања је остварио значајне резултате кроз: спровођење истраживања; дисеминацију истраживачких резултата у научним монографијама, међународним и домаћим научним часописима; организовање научних конференција; учешће у релевантним пројектима у области предшколског, основношколског, средњошколског и високошколског образовања; организовање обука за запослене у основним, средњим школама и факултетима; учешће у извођењу наставе; учешће у комисијама за пријаву и одбрану мастер радова и докторских дисертација и избор у наставничка и сарадничка звања на сродним факултетима; учешће у реализацији одређених курсева и тематских јединица факултета Универзитета у Београду и Универзитета у Крагујевцу, као и кроз чланство у релевантним међународним и домаћим научним организацијама и стручним телима.

Научноистраживачки рад

Током 2022. године Институт је наставио рад на реализацији истраживања *Претпоставке за развој позитивног образовања у Србији*. У партнерству са Заводом за вредновање квалитета образовања и васпитања Институт је наставио рад на реализацији међународног истраживања развоја читалачке писмености у четвртном разреду основне школе (PIRLS 2021). Поред тога, Институт је у партнерству са Филозофским факултетом Универзитета у Београду започео реализацију пројекта *Сарадњом до решења: PEER модел оснаживања младих за конструктивни дијалог и тимски рад* (The PEER model of collaborative problem solving: Developing young people's capacities for constructive interaction and teamwork – PEERSolvers) у оквиру програма Идеје који финансира Фонд за науку Републике Србије. У партнерству са

Центром за позитиван развој деце и омладине, основном школом „Данте Алигијери” (Изола, Словенија) и удружењем „Uniamoci Onlus” (Палермо, Италија), Институт је почетком 2022. године отпочео реализацију пројекта *Револуција различитости: од вредности до праксе* (Diversity revolution: from value to practice) у оквиру Еразмус+ програма Европске уније у склопу партнерства за сарадњу у области младих.

Током 2022. године Институт је учествовао у припреми и пријављивању пројекта на јавне позиве Фонда за науку Републике Србије за програме Идентитети и Призма. Пројекат Института *Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији* (Environmental Identity of Primary School Students in Serbia – ELIPS) одобрен је за финансирање у оквиру програма Идентитети, 28. децембра 2022. године. На конкурс за програм Призма пријављена су два пројекта: 1) *Социоемоционално учење у функцији подстицања правичног окружења за учење* (Capitalizing on socioemotional learning for promoting equitable learning environments – SELEquity); 2) *Читање ради учења: Образовно релевантне језичке и когнитивне способности као предиктори дубинског разумевања прочитаног* (Reading for learning: School-relevant language and cognitive skills as predictors of deep reading comprehension – DEEPREAD).

Претпоставке за развој позитивног образовања у Србији. У складу са Уговором о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2022. години (број Уговора: број Уговора: 451-03-68/2022-14/200018 од 4. фебруара 2022. године), истраживања сарадника Института о најзначајнијим аспектима позитивног образовања била су тематски усмерена на контекст за позитивно образовање, наставне праксе које подржавају позитивно образовање и индивидуални развој ученика. Циљ планираних истраживања био је усмерен на процену потреба образовних институција у нашој земљи за применом кључних принципа и поставки парадигме позитивног развоја деце и младих. Специфични циљеви истраживања били су: а) да се анализира како професионални развој наставника и системски услови који се тичу праведности и партиципативности у образовању могу допринети позитивном развоју деце и младих; б) да се испитају наставне праксе које подржавају развој вештина учења, креативност, веру у сопствене способности, мотивацију за учење и позитивне емоције и в) да се опишу и дубље разумеју манифестације позитивног развоја ученика, као што су функционална писменост, уверења о сопственој компетентности, идентитет, емоционална регулација и оптимално функционисање. Истраживања су реализована интердисциплинарно, као теоријска и емпиријска, компаративна, корелациона и друга. Истраживачки нацрти дефинисани су у

оквиру квантитативне и квалитативне парадигме са тежњом да се, свуда где је то могуће, примени микс методски приступ у циљу превазилажења ограничења испитивања која се заснивају на једној од њих.

У складу са специфичним циљевима рада, пажња истраживача је била усмерена на *контекст* за оптималну личну и академску актуелизацију ученика. С тим у вези, указано је на појаву нових идентитета ученика, креираних кроз образовни процес који је у великој мери трансформисан под утицајем дигиталне револуције, али и на изазове нових идентитета, у облику радикализације и социоемоционалних тешкоћа, са којима се могу сусрести учесници дигитализованог образовања. Анализирано је у којој мери професионални контекст рада наставника, измењен услед здравствене кризе, утиче на њихово задовољство послом, као и које стратегије користе за превазилажење стреса. Указано је на потенцијал модела агонистичког селфа за интервенције у областима професионалног развоја наставника, психичког благостања и менталног здравља. Анализиран је утицај друштвеног порекла студената у Србији на њихове одлуке приликом избора и завршетка студија; утицај културног капитала ученика на образовне праксе; утицај различитих потпорних система учењу на постигнућа ученика у сеоским и градским срединама; образовне политике и праксе у вези са развојем ране писмености; квалитет језика уџбеника из перспективе ученика основне школе; мишљења наставника српског језика о сарадњи са родитељима током реализовања наставе српског језика у онлајн окружењу за време пандемије вируса COVID-19. Урађено је пилот истраживање о могућности примене међународног инструмента за одређивање нивоа еколошке писмености на популацији ученика завршних разреда основне школе у Србији. Истраживачки напори у правцу адаптације инструмента процене еколошке писмености и проеколошког понашања код ученика, доприносе стварању контекста погодног за развој еколошког образовања у Србији.

У савременом друштву дигитализација је постала кључна за економски и лични развој, те дигиталне технологије све више продиру у област образовања. Нове генерације ученика траже флексибилне образовне путеве, измештање школе, знање које не мора нужно да буде усмеравано од стране наставника. Образовање које све више постаје е-учење, учење на даљину и учење у заједници захтева креативног, иновативног, самовођеног ученика који себе доживљава као део мрежа учења. Имајући то у виду, постаје јасно да креирање нових образовних идентитета ученика представља истовремено производ сложених

друштвеноекономских трансформација и средство њиховог спровођења. Некритичко прихватање достигнућа дигиталних технологија у образовању ствара више ризика, од којих су разматрана два кључна ризика због њиховог дугорочног лошег утицаја на личност оних који користе онлине простор. Први се тиче онлајн радикализације, која представља процес у коме појединци путем онлајн комуникације и изложености одговарајућим интернет садржајима развијају екстремна уверења, идентитете и понашања. Интернет пружа више могућности да се добије приступ материјалима који могу обликовати нечија радикална уверења, да се ступи у контакт са особама које имају екстремистичке ставове, као и да се од људи широм света добије потврда сопствених екстремистичких уверења. Будући да је дигитално образовање у великој мери процес самоедуковања и „сурфовања“ по бескрајним виртуелним библиотекама, педагошки утицај наставника је значајно лимитиран, што ствара простор да се одвија процес усвајања псеудонаучних уверења и теорија завере. Други изазов примене дигиталног образовања је склоност младих ка испољавању проблема концентрације, анксиозности, депресивности и усамљености. Позитивна социјална искуства у вези са изграђивањем вршњачких пријатељстава, прихваћеношћу и вредновањем од стране вршњака су од кључне важности за креирање идентитета, па самим тим и нових образовних идентитета. Наиме, коришћење интернета подстиче негативна социјална поређења и учесталије претраживање садржаја што је активност која заправо удаљава од активне интеракције са другим корисницима. Имајући то у виду, може се очекивати да ће социјална депривација и повређујућа искуства виртуелне социјалне интеракције бити све учесталији услед све заступљенијих дигиталних технологија у образовању. То ће, парадоксално, отежати испуњавање циљева постављених дигитализованом образовању, уколико се не изнађе начин да се превенирају поменуте последице изложености онлајн простору. Имајући у виду захтеве које дигитална револуција поставља пред образовни систем, потребно је обезбедити одговарајућу подршку свим актерима у образовању да постану активни учесници у процесу и да оптимално реализују своје потенцијале у дигиталном окружењу. Такође, потребно је креирати одговарајуће програме превенције негативних ефеката дигиталне трансформације образовања, као што су едукације о критичком односу према садржајима онлајн простора и програми за унапређење менталног здравља учесника процеса дигитализованог образовања. образовање треба да припрема младе за живот, тако што ће

подстицати: радозналост, критичко мишљење, креативно решавање проблема, когнитивну флексибилност, тимски рад, исказивање сопственог мишљења и емоција.

Надаље, услед здравствене кризе изазване пандемијом вируса COVID-19 анализирано је у којој мери измењени професионални контекст рада наставника утиче на њихово задовољство послом. Осим пола, старости наставника, радног стажа и наставничке позиције, испитан је утицај практичних проблема у реализацији наставе, као и позитивних и негативних индикатора личне добробити на задовољство послом наставника у пандемијском образовању. Резултати су показали да су наставници разредне наставе били задовољнији послом током пандемије у односу на предметне наставнике. Виши нивои професионалног задовољства забележени су и код млађих и наставника женског пола. Са друге стране, наставници који су имали тешкоће у реализацији наставе, осећали су да су преоптерећени и под стресом били су мање задовољни професионалним контекстом за време пандемије. Када је реч о стратегијама превазилажења стреса код наставника основних школа током пандемије вируса COVID-19, установљено је да су током првог полугодишта школске 2020/21. године наставници у највећој мери користили позитивне стратегије превазилажења стреса, односно стратегије усмерене на решавање проблема који је извор стреса, затим стратегије фокусиране на емоције и у најмањој мери избегавајуће стратегије. Наставнице су, у односу на наставнике, чешће користиле стратегије фокусиране на емоције и избегавајуће стратегије. Употреба избегавајућих стратегија превазилажења стреса расте са годинама старости наставника. Нису идентификоване разлике у примени стратегија превазилажења стреса између наставника разредне и предметне наставе. Установљено је да су наставници основних школа, који су у првом полугодишту школске 2020/21. године наставу реализовали по комбинованом моделу, у умерено високој и задовољавајућој мери сарађивали са родитељима ученика на плану олакшавања учења код куће. Сарадници Института наставили су рад на разради модела агонистичког селфа у контексту професионалног идентитета наставника. Посебна пажња је усмерена на анализу ширих образаца одвијања динамичког процеса, које су аутори назвали констелацијама. Констелације се одликују карактеристичним почетком, одвијањем и разрешењем, што су обрасци који се на предвидљив начин понављају и заједнички су за све појединце. Постоји образац релативно стабилне динамике, у коме сржне вредности обезбеђују свој утицај кроз асистенцију или супресију алтернативних вредности. Идентификоване су и транзиторне констелације, које се одвијају када доминантна

позиција кључних гласова буде узурпирана: констелација одржавања осећаја сврхе и мотивације; констелација повезана са одржањем кључних уверења у интерперсоналним односима; констелација повезана сукобом између важних вредности и амбиваленцијом у доживљају себе; констелација повезана са искоришћавањем скривених психолошких потенцијала и констелација повезана са функцијом рефлексивног надзора и кориговања понашања у складу са личним стандардима. Показан је значај анализираних констелација као механизма психолошке саморегулације и развоја идентитета и указано је на потенцијал модела агонистичког селфа за интервенције у областима професионалног развоја наставника, психичког благостања и менталног здравља.

Друштвено порекло студената у Србији утиче на њихове одлуке приликом избора и завршетка студија што се рефлектује на праведност високообразовног система, као и на могућности појединаца за узлазну друштвену покретљивост. Утврђено је да студенти чији родитељи имају веће количине институционалног културног капитала имају веће шансе да упишу престижније студије. Утицај образовања и класно-слојне позиције родитеља се смањују како студенти завршавају више нивое високог образовања, чиме је потврђена претпоставка да друштвено порекло има мањи утицај на мастер и докторским студијама у односу на основне студије. Поред тога, испитиван је утицај културног капитала ученика на образовне праксе, као и како се овај утицај разликује у различитим друштвима и у којој мери одлике школске средине и наставне праксе могу да модерирају утицај културног капитала на образовне праксе. Установљено је да је овај утицај у Србији сличан утицају који културни капитал има на постигнуће у земљама Западне Европе. Образовне праксе могу да врше модерацију везе између културног капитала и образовног постигнућа, али природа ове модерације није иста у свим друштвима. Примера ради, подршка коју ученик перципира да добија од наставника може да умањује утицај културног капитала на постигнуће у образовним системима у којима не владају велике неједнакости, док у образовним системима са великим неједнакостима перципирана подршка наставника доводи до јаче везе између културног капитала и образовног постигнућа.

Образовни системи могу се сликовито представити као помоћна конструкција која подупире градњу и развој способности ученика. Величина, локација и наставни ресурси школа, између осталог, могу да утичу на делотворност система у пружању потребне подршке. Анализирано је како различити потпорни системи учењу попут величине школе, њене

локације, наставних ресурса, капацитета наставног кадра али и родитељске подршке учењу могу утицати на постигнућа ученика у сеоским и градским срединама. Узимајући у обзир наведене факторе, секундарне анализе података проистеклих из TIMSS 2019 истраживања у Србији и земљама региона откриле су разлике између градских и сеоских школа у погледу подршке доступне ученицима при учењу. Налази указују на потребу да се доносиоци образовних политика усресреде на побољшање квалитета наставних ресурса доступних сеоским школама, при чему посебну пажњу треба посветити недостатку технолошких ресурса за развој дигиталних компетенција ученика. Поред тога, такви напори би требало да буду пропраћени улагањем у развој способности наставника за сврсисходну употребу таквих образовних ресурса. Концепт потпоре сагледаван је и кроз деконструисање подршке које образовање пружа развоју креативности. Испитујући имплицитне теорије креативности ученика средњих школа тематском анализом дефинисана су 4 типа потпоре која су препозната у одговорима ученика: когнитивна, мотивациона, социјална и културна потпора. Резултати истраживања бавили су се анализом когнитивне потпоре која се највише односила на развој критичког и дивергентног мишљења. Добијени налази дискутовани су у светлу формулисања карактеристика које негују процес креативног учења и наставе. Секундарне анализе резултата пројекта Учење на даљину у време Ковид-19 кризе ове године били су такође фокусирани на потпору учењу која је долазила од различитих образовних актера: родитеља, наставника, стручне службе и вршњака. Резултати истраживања показали су да значајну улогу одраслих (наставника и родитеља) али и вршњака у процесу учења током првог таласа пандемије и потпуне обуставе регуларне наставе.

У оквиру истраживања о образовним политикама и праксама у вези са развојем ране писмености утврђено је: а) које су то праксе и политике присутне у земљама које постижу виша постигнућа од Србије на PISA тестовима, а које имају транспаренту ортографију слично српском; међу најзначајнијим се издваја системска подршка на нивоу праћења раног језичког развоја, као и системска подршка програмима усмереним на промовисање ране писмености породицама; б) додатно је испитавано на који начин кључни актери у Србији: родитељи, васпитачи, учитељи, професори на факултетима који образују будуће васпитаче и учитеље и стручњачке у домену образовних политика, дефинишу појам ране писмености и у којој мери се њихове имплицитне теорије разликују не само међусобно, већ и у односу на теоријску дефиницију. Подаци указују да стручњаци у домену образовних политика имају шему која

описује оквир за развој ране писмености најближе теоријском моделу. Родитељи, васпитачи и учитељи имају имплицитне теорије које у великој мери одступају од теоријског оквира, тј. фокусирају се само на одређене аспекте као што су почетно описмењавање и основне језичке вештине. Истраживање о подршци развоју капацитета васпитача као рефлексивних практичара показала је да васпитачи препознају као веома корисне или корисне предложене комуникационе технике: активно слушање, технике давања повратне информације; технике формулисања квалитетних питања; метода изокренутог учења. Практичари су препознали изокренуто учење као (веома) корисну у 59%, док је техника формулисања квалитетних питања виђена као веома корисну у 81,5% случајева, а технику давања повратне информације у 87% . Техника формулисања питања је омогућила васпитачима да у процесу комуникације добију одређеније одговоре, да боље дефинишу сопствене дилеме о процесу, као и да разумеју боље различите типове питања и да вежбају постављање истраживачких питања. Током процеса адаптације инструмента MacArthur-Bates' Communicative Development Inventory CDI-1 и CDI-2 који је намењен за праћење раног језичког развоја показане су путање стабилног раста деце речника. Добијени резултати су показали систематски раст свих параметара лексичког и граматичког развоја, што је дало прелиминарне доказе о валидности српске адаптације CDI.

Квалитет језика уџбеника је разматран из перспективе ученика што, између осталог, омогућава да се сагледа да ли уџбеник представља ученицима потпору за учење, али и да се преиспита у којој мери уџбеник може помоћи ученицима да унапреде своје основне способности, пре свега језичке и когнитивне. Проучавано је како ученици петог разреда основне школе разумеју језик уџбеника математике. Ученици су у два лекцијама (изучавана и неизучавана) из уџбеника математике, који користе у настави, означавали све језичке јединице чије значење не разумеју. Добијени подаци указују на то да су ученици као неразумљиве означили следеће језичке јединице: речи, синтагме, реченице. Резултати упућују на то да ученици боље разумеју језик познате него непознате лекције, што показује да не би могли самостално да овладају знањем из ових уџбеника. Знатно већи број ученика у познатој лекцији не разуме речи и синтагме које припадају општем лексичком систему српског језика, док у непознатој лекцији највећи број ученика не разуме значење употребљених реченица (седам реченица, у просеку). Ученици који имају бољу оцену из математике означили су мање нејасних реченица и у познатој и у непознатој лекцији. Поред тога, испитивање мишљења

наставника српског језика о сарадњи са родитељима током реализовања наставе српског језика у онлајн окружењу за време пандемије COVID-19 у Републици Србији указује да је потребно да се подстакне отварање нових истраживачих питања у овом домену у образовном систему у Србији, да се истакне улога и значај родитеља у различитим видовима реализовања наставе српског језика и да се укаже да је неопходно детаљније размотрити који аспекти сарадње са родитељима наставницима српског језика представљају посебне изазове (нпр. израда домаћих задатака, родитељска подршка у усвајању знања, додатна мотивација ученика и сл.).

Током 2022. године урађено је пилот истраживање о могућности примене међународног инструмента за одређивање нивоа еколошке писмености MSELS (Middle School Environmental Literacy Survey), на популацију ученика завршних разреда основне школе у Србији. Садржај инструмента је анализиран у контексту наставног програма и образовних стандарда за наставни предмет Биологија. Установљено је да је примена овог инструмента примерена по више основа: 1) инструмент је добро теоријски утемељен; 2) инструмент је заснован на целовитом приступу мерењу еколошке писмености; 3) инструмент има солидне метријске карактеристике и 4) инструмент је адекватан са становишта наставних програма нашег образовног система. Највиши скор ученици су остварили на компоненти еколошког афекта, док је најнижи скор забележен на скали основних еколошких знања. Закључено је да ученици нису стекли знања предвиђена образовним стандардима у настави биологије.

Други специфичан циљ се тиче сагледавања *наставних пракси* које подржавају развој вештина учења, креативност, веру у сопствене способности, мотивацију за учење и позитивне емоције. Истраживачи су се бавили проценом наставних пракси које су заступљене у националном образовном систему, мапирањем тачака са отвореним простором за унапређење и израдом конкретних смерница.

Доносиоци образовних политика, истраживачи и практичари широм света посвећују значајну пажњу наставницима и њиховој наставној пракси с циљем да се унапреде постигнућа ученика. Професионалне карактеристике наставника и инструктивно понашање наставника на часовима могу бити значајни за то како ученици стичу знање и развијају способности у домену математике и природних наука. Анализа података проистеклих из TIMSS 2019 студије показала је да ученицима четвртог разреда у Србији и земљама региона предају наставници сличног образовања. Квалитет наставника (мерен искуством, нивоом образовања и стручним

усавршавањем) није био статистички значајан предиктор постигнућа ученика у домену математике и природних наука, иако су године искуства и формално образовање наставника били повезани са одређеним аспектима постигнућа ученика. Резултати истраживања реализованог у циљу приказа и анализе начина сарадње педагога и наставника у домену примене интерактивних наставних метода указују на то да у школској пракси педагози настоје да остваре сарадњу са наставницима у домену примене интерактивних наставних метода на различите начине и да су поменути начини остваривања сарадње од стране наставника и педагога препознати као важан извор подршке у свакодневном раду наставника.

Образовање у време пандемије, засновано умногоме на моделу наставе на даљину, отворило је простор, али и потребу за коришћењем широког спектра алата за онлајн учење. У циљу сагледавања могућности примене онлајн алата у процесу наставе, анализирани су услови и начин коришћења, као и предности и ограничења више од седамдесет постојећих алата. Резултати анализе показали су да, поред система за управљање учењем и друштвених мрежа, постоји неколико значајних категорија алата за учење, и то: алати за сарадњу и дељење садржаја, алати за креирање и уређивање презентација и видео материјала, алати за креирање интерактивних садржаја, платформе које нуде бесплатне садржаје, опције за складиштење садржаја и алати за аудио и видео снимање. Констатовано је да значајан број ових алата има широку корисничку базу, лако им се приступа и једноставно се користе, те да, уз уважавање њихових предности и недостатака, могу бити од користи у успешном организовању наставе путем учења на даљину. Ипак, да би онлајн алати нашли своју пуну примену у образовној пракси неопходно је да се наставници не само упознају са њиховим постојањем, већ и да овладају вештинама њиховог коришћења. У те сврхе препоручено је да би пожељно било припремити одговарајуће водиче или приручнике за коришћење онлајн алата у учењу који би помогли наставницима да, у зависности од циљева које желе постићи, изаберу адекватне алате и са успехом их примене у пракси.

Имајући у виду значај групног облика наставног рада за социјализацију и академско постигнуће ученика, проучавано је каква је била његова примена у условима пандемије вируса COVID-19. Резултати истраживања указали су на то да групни облик наставног рада није био доминантан облик наставног рада у условима пандемије. Притом, групни облик наставног рада заступљенији је био у условима реализације наставе кроз непосредан рад у школи у односу на реализацију наставе на даљину. Фактори који су утицали на одлуку наставника да

ли ће применити групни облик наставног рада у условима пандемије у највећој мери се тичу мотивисаности ученика за рад у групи, расипања ученика током пандемије и доступности дигиталних ресурса. Контекст пандемије допринео је смањењу учесталости примене групног облика наставног рада. Наставници који задовоље базичне потребе за аутономијом, компетентношћу и повезаношћу биће спремнији да рефлексивно промишљају, доносе компетентне одлуке о томе како ће даље мењати и развијати професионалну праксу кроз акцију.

Проучавање имплицитних теорија креативности настављено је испитивањем уверења ученика коришћењем модела о развоју и подстицању креативности у образовном окружењу. Уочено је да средњошколци опажају креативност најчешће као когнитивне и имагинативне процесе, који обухватају дивергентно и критичко мишљење, развијање идеја, маштање, слободу размишљања и учење уопште. Међу својствима креативне особе издвајају се оригиналност, самопоуздање, мотивација, способност имагинације и способност продукције идеја. Када је реч о условима за развој креативности у школском раду, утврђено је да ученици дају предност когнитивној потпори чије испитивање је резултирало конструкцијом тростепеног хијерархијског модела когнитивне потпоре. Из перспективе ученика, специфичну когнитивну подршку креативности пружа учење кроз решавање проблема, коришћење дивергентног и критичког мишљења, укључивање маште и продукција идеја. Средњи ниво когнитивне потпоре креативности обухвата грађење базе знања и развој ученикове личне перспективе према ономе што се зна. Општа когнитивна потпора креативности односи се на све остале неспецификоване когнитивне утицаје који се остварују у процесу учења. Закључено је да модел може бити користан за подстицање креативности у школи, као и за унапређење школског учења уопште.

Трећи специфичан циљ тиче се дубљег разумевања особина и процеса који су у непосредној вези са позитивним академским и социоемоционалним исходима код ученика. Са једне стране, испитиване су актуелне компетенције ученика, као и капацитет за позитивном променом, односно унапређивање вештина неопходних за оптимално функционисање у савременом друштву. Са друге стране, процењивано је ментално здравље деце, објављивани су резултати у вези са социоемоционалним учењем, емоционалном ангажованошћу и задовољством животом ученика.

Секундарном анализом података на репрезентативном узорку ученика четвртог разреда основне школе идентификована су четири мотивациона профила ученика у учењу природних наука, које одликују различити нивои интринзичне мотивације и доживљаја самоефикасности. Ученици који изражавају више нивое интринзичне мотивације и самоефикасности успешнији су на тесту знања из природних наука од ученика са нижим вредностима ових варијабли. Највише постигнуће на тесту, остварују ученици који изражавају највиши ниво самоефикасности и умерени ниво мотивације, а њихово знање је и квалитетније. Резултати потврђују налазе других истраживања да је доживљај самоефикасности значајнији за остваривање постигнућа у природним наукама, од интринзичне мотивације. У погледу стабилности мотивационих профила, показало се да је поређењу са испитивањем рађеним пре четири године, значајно порастао број ниско интринзично мотивисаних ученика који изражавају низак доживљај самоефикасности и остварују најниже постигнуће у природним наукама. Истовремено, број ученика у другим, успешнијим профилима, се смањио. Резултати спроведених анализа указују на то да би наставници требало да примењују наставне стратегије којима се унапређују ученичке компетенције и њихов доживљај самоефикасности у настави природних наука. Имајући у виду забележени негативни тренд промена у припадности ученика мотивационим профилима, требало би испитати контекстуалне факторе који су томе могли допринети, попут квалитета наставног програма, квалитета и броја сати професионалног усавршавања наставника и слично.

Резултати истраживања о саморегулисаном учењу студената на универзитетима у Србији указују на то да су виши ниво самоефикасности и саморегулације у процесу учења повезани и са интринзичном и екстринзичном мотивацијом, да студенткиње имају израженију мотивацију и посвећеност испуњавању планираних циљева, те да чешће примењују стратегије елаборације и саморегулације. Истраживањем је потврђено да највише постигнуће остварују они студенти који имају наглашену спољашњу мотивацију и изражену способност самодисциплине. Критичко мишљење и усмереност на продубљивање знања у већој мери су заступљени код студената уметничких факултета, него што је то случај са студентима факултета друштвених и природних наука, док су студенти друштвених наука мотивисанији за учење и посвећенији испуњавању планираних циљева од студената природних наука. Добијени налази потврђују претпоставку да различити нивои анксиозности под утицајем

личних и контекстуалних карактеристика могу деловати подстицајно на процес учења и његове ефекте или представљати ометајући чинилац.

Анализа доступне литературе о испитивању имплицитних теорија о менталном здрављу и болестима показала је да су ова истраживања важна за различите аспекте функционисања деце и младих, као и да се ретко спроводе у сектору образовања и васпитања. Квалитативна студија о реакцији деце на карантин успостављен на почетку пандемије вируса COVID-19 показала је да реакције деце на забране могу бити вербалне и невербалне и понекад могу указивати на симптоме тешкоћа менталног здравља које се временом погоршавају уколико се адекватно не лече. Објављена студија о физичком дисциплиновању деце реализована на репрезентативном узорку родитеља показала је да родитељи који имају децу са тешкоћама имају позитивније ставове према физичком дисциплиновању и више очекују позитивне ефекте физичког кажњавања. Још једна објављена студија која је реализована на репрезентативном узорку показала је да је стопа несудицидалног самокажњавања у Србији 4.3% уколико се рачуна помоћу једног питања, а преко 14% ако се рачуна преко листе понашања, што је покренуло питања ефекта методолошких фактора на резултате епидемиолошких студија у овој области. Испитивање реакција вршњака и родитеља на несудицидално самоповређивање младих из перспективе младих показало је да су реакције родитеља понекад веома негативне и да могу варирати од негације и игнорисања до агресије, импутирања кривице и осуде.

Сачињен је преглед истраживања у циљу бољег разумевања ефеката промена које је донела пандемија како за лични развој младих тако и за дизајнирање интервентних програма који би ојачали позитивну оријентацију младих на будућност. Анализиране су студије из база података са отвореним приступом по кључним речима: оријентација на будућност, пандемија вируса COVID-19, образовање и млади. Издвојено је 20 истраживања чији налази потврђују да је пандемија имала дубок утицај на учење, добробит и академску мотивацију младих. Резултати указују да млади имају свест о „рупама“ у свом знању и да су забринути због ризика које недовољна знања носе за њихово даље школовање. Закључено је да оријентација ученика на будућност завређује већу пажњу у образовном окружењу него што је сада случај.

У оквиру опсежнијег истраживања школске климе у средњим школама, објављивани су резултати у вези са социоемоционалним учењем, емоционалном ангажованошћу и задовољством животом код ученика средњих школа; ставовима ученика средњих школа о

родној равноправности; повезаношћу развојних предности са школским успехом ученика основних школа; уважавањем различитости у школском окружењу у функцији превенције проблема у понашању код ученика. Социоемоционалне компетенције и емоционална ангажованост чине значајан сет предикторских варијабли за задовољство животом код ученика средњих школа, али и емоционална ангажованост представља значајан медијатор у објашњењу повезаности већине социоемоционалних компетенција ученика са задовољством животом. Ученици београдских средњих школа имају умерено позитивне ставове према родној равноправности. Са узрастом су ставови позитивнији, а утврђено је и да ученице, у односу на ученике, испољавају афирмативније ставове према родној равноправности.

Теоријска анализа сазнања о уважавању различитости у школском окружењу у функцији превенције проблема у понашању код ученика сугерише да је перцепција ученика о уважавању различитости у школи веома битан фактор њиховог академског, личног и социјалног функционисања, нарочито код припадника мањинских група. Међутим, уважавање различитости у школском окружењу је у функцији превенције проблема у понашању код ученика тек онда када прожима све аспекте институционалног функционисања школе и чланова школског особља. У истраживању о вршњачкој прихваћености у инклузивном образовању утврђено је да ученике који имају тешкоће у развоју вршњаци у мањем степену прихватају него остале ученике из одељења, те да су ови ученици чешће одбачени и занемарени. Овај податак добијен је, како у оквиру социометријског истраживања, тако и у квалитативном делу истраживања, у којем су испитиване наставничке перцепције социјалног статуса ових ученика. Наиме, учитељи и одељенске старешине су социјални статус ученика који имају тешкоће у развоју доминантније описивали као неповољан, истичући да их вршњаци недовољно и нерадо прихватају. Социометријски налази указују на то да су ученици осмог разреда који имају тешкоће у развоју у већем степену прихваћени од вршњака, у поређењу са ученицима који похађају четврти разред, али подаци добијени од учитеља и одељенских старешина указују на то да се социјални положај ових ученика суштински не побољшава са узрастом, већ да се негативни облици понашања вршњака који су карактеристични на нижим узрастима, временом замењују индиферентним односом на крају основне школе. Дечаци који имају тешкоће у развоју су у значајно већем проценту одбачени у одељењу у поређењу са девојчицама. За разлику од пола, није потврђено да школски успех и ниво образовања очева и мајки значајно предвиђају прихваћеност ученика који имају

развојне тешкоће у одељењу. Учитељи и одељенске старешине навели су да личне карактеристике ученика, њихово породично окружење и вршњаци представљају кључне чиниоце који детерминишу социјалну прихваћеност ових ученика, док у својим одговорима не наводе наставнике и школу као важне чиниоце. Одговорност за неповољни социјални положај најпре приписују самим ученицима, уз очекивања да достигну одређени ниво когнитивне и социјалне зрелости. Учитељи и наставници у свом односу према ученицима који имају развојне тешкоће следе основне принципе инклузивног образовања, али рад са овим ученицима не организују континуирано кроз укључивање у заједничке активности са вршњацима, чиме је онемогућено да дође до интензивнијих интеракција приликом учења, повољних прилика за међусобно упознавање и прихватање, као и до групне кохезије у одељењу. Кључне импликације истраживања односе се на потребу за већом подршком наставницима на нивоу образовног система и школе, те за њиховом адекватнијом обуком када је у питању примена диференцираног приступа и индивидуализације у настави. Указано је и на значај подршке на нивоу целокупног друштва кроз јачање системских, институционалних, породичних и индивидуалних капацитета за обезбеђивање квалитетног развоја и равноправне партиципације деце која имају развојне тешкоће у различитим друштвеним групама.

Резултати рада објављени су у публикацијама Института и других издавача и саопштавани су на научним скуповима у земљи и иностранству. Укупно је објављено 96 резултата, односно, постигнуто 221,9 поена (Табела 1). Објављене су две истакнуте монографије националног значаја. Објављено је 9 поглавља у тематским зборницима водећег међународног значаја, међународног значаја и водећег националног значаја. Истраживачи су публиковали укупно 19 научних радова, од којих 15 радова у врхунским међународним, истакнутим међународним и међународним часописима, један рад у националном часопису међународног значаја, један рад у истакнутом националном часопису и два рада у националном часопису. Објављена је једна научна критика и полемика у међународном часопису. Сарадници Института су саопштили 60 радова на међународним и националним научним скуповима, од којих су осам предавања по позиву са међународног скупа штампана у целини, два предавања по позиву са међународног скупа штампано у изводу, 19 саопштења са међународног скупа штампана у целини, 19 саопштења са међународног скупа штампана у изводу, два предавања по позиву са скупа националног значаја штампана у целини, три саопштења са скупа националног значаја штампана у целини и 7 саопштења са скупа

националног значаја штампана у изводу. Сарадници су били ангажовани на уређивању једног међународног научног часописа, као и два зборника саопштења са међународног научног скупа. Одбрањена је једна докторска дисертација. Објављен је један стратешки документ националног нивоа – документ је настао као продукт националног програма који тежи да адекватно подржи децу са сметњама у развоју и/или инвалидитетом и прати њихов статус. Програм је настао као одговор на обавезе које Република Србија има на основу ратификоване међународне Конвенције о правима детета и Конвенције о правима особа са инвалидитетом.

Табела 1. Квантитативни приказ остварених резултата за 2022. годину

Назив резултата	Број резултата	Број бодова
Монографска студија/поглавље у књизи М11 или рад у тематском зборнику водећег међународног значаја (М13)	5	35
Монографска студија/поглавље у књизи М12 или рад у тематском зборнику међународног значаја (М14)	2	10
Рад у врхунском међународном часопису (М21)	1	8
Рад у истакнутом међународном часопису (М22)	2	10
Рад у међународном часопису (М23)	12	48
Рад у националном часопису међународног значаја (М24)	1	4
Научна критика и полемика у међународном часопису (М26)	1	1
Уређивање међународног научног часописа; уређивање тематских монографија (М29а)	1	1,5
Предавање по позиву са међународног скупа штампано у целини (М31)	8	28
Предавање по позиву са међународног скупа штампано у изводу (М32)	2	3
Саопштење са међународног скупа штампано у целини (М33)	19	19
Саопштење са међународног скупа штампано у изводу (М34)	19	9,5
Уређивање зборника саопштења међународног научног скупа (М36)	2	3
Истакнута монографија националног значаја (М41)	2	18
Поглавље у књизи М41 или рад у истакнутом тематском зборнику водећег националног значаја (М44)	2	6

Рад у истакнутом националном часопису (M52)	1	1
Рад у националном часопису (M53)	2	2
Предавање по позиву са скупа националог значаја штампано у целини (M61)	2	3
Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини (M63)	3	1,5
Саопштење са скупа националног значаја штампано у изводу (M64)	7	1,4
Одбрањена докторска дисертација (M70)	1	6
Стратешки документ националног или супра-националног нивоа наручен од одговарајућег органа јавне власти који је прихваћен на одговарајућем научном/наставно-научном већу (M121)	1	3
УКУПНО	96	221,9

Укупна цитираност истраживача за 2022. годину износи 436.

Међународно истраживање развоја читалачке писмености – PIRLS 2021 (Progress in International Reading Literacy Study). У току 2018. године отпочеле су припремне активности за укључивање Србије у реализацију међународне студије „Истраживање развоја читалачке писмености“ (Progress in International Reading Literacy Study – PIRLS 2021) коју води Међународна асоцијација за евалуацију образовних постигнућа (IEA) чије је седиште у Амстердаму (Холандија). Министар просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије одредио је др Николету Гутвајн за националног координатора међународног истраживања *PIRLS 2021 у Србији*, док је за националног координатора овог истраживања одредио др Бранислава Ранђеловића, директора Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања (допис број 601-00-3/2019-01/15 од 11.2.2019. године). Министарство, као носилац истраживања у националним оквирима, поверило је припрему и реализацију истраживања Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања који је са Институтом за педагошка истраживања потписао Споразум о сарадњи и реализацији истраживања PIRLS 2021 у Србији (2019–2023). Др Бранислав Ранђеловић и др Николета Гутвајн потписали су овај Споразум 9. маја 2019. године. Истраживачки тим из Института, који су били ангажовани на пројектним активностима у 2022. години, чине: др Николета Гутвајн, др Младен Радуловић и др Јелена Стевановић.

Читалачка писменост представља једну од најважнијих компетенција коју ученици стичу у првим годинама свог образовања и представља основу за учење свих школских

предмета. Способност читања се налази у основи интелектуалног и личног развоја појединца, а упознавање фактора који утичу на развој читалачке писмености ученика посебно је значајно за креаторе образовних политика у осмишљавању стратегија за унапређивање не само читалачке, већ и функционалне писмености у целини, као и постигнућа у читању. Међународним истраживањем развоја читалачке писмености – PIRLS мере се постигнућа ученика у четвртог разреда основне школе и њихова искуства у вези са учењем читања код куће и у школи. Изабран је четврти разред основне школе јер представља важну прекретницу у развоју читалачких компетенција ученика. Читалачка писменост у PIRLS истраживању се односи на способност разумевања и употребе писаних језичких облика. Такође, подразумева способност разумевања различитих врста текстова, као и читалачке навике и ставове. Циљ истраживања представља прикупљање и анализирање података о читалачким компетенцијама ученика четвртог разреда основне школе, као и података о породичном и школском контексту који утичу на учење читања. PIRLS пружа земљама учесницима јединствену прилику да прикупе међународно упоредиве податке о читалачким компетенцијама ученика и детаљне информације о начинима подстицања читања код куће, као и о наставним праксама у школама. Истраживање се спроводи у петогодишњим циклусима како би се утврдили међународни трендови развоја читалачке писмености, креирале образовне политике и активности које се односе на читање с разумевањем.

Током 2022. године истраживачки тим из Института реализовао је следеће активности: сређивање базе података прикупљених истраживањем, комуникација са IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement) у вези са припремом базе података, провера прелиминарне базе података. За 2022. годину било је планирано и креирање националног извештаја, али је услед одлагања од стране организатора истраживања (IEA) овај посао одложен за наредну годину. Све остале планиране активности истраживачки тим из Института је успешно реализовао.

Сарадњом до решења: PEER модел оснаживања младих за конструктивни дијалог и тимски рад (The PEER model of collaborative problem solving: Developing young people's capacities for constructive interaction and teamwork – PEERSolvers). Пројекат се реализује у оквиру програма Идеје који финансира Фонд за науку Републике Србије. Носилац пројекта је Филозофски факултет Универзитета у Београду (руководилац пројекта: проф. др Александар Бауцал). Институт за педагошка истраживања учествује у реализација овог пројекта као

партнерска институција. Као истраживач на пројекту и руководилац пројектних активности у Институту ангажована је др Смиљана Јошић, научни сарадник. Пројекат је почео са реализацијом 17. јануара 2022. године. Трајање пројекта предвиђено је за период од 36 месеци. Овогодишњу реализацију пројекта обележило је низ активности кључних за остварење неколико постављених циљева у оквиру: а) научноистраживачких циљева, б) успостављање мреже сарадника и в) комуникацију са заинтересованом стручном и научном јавношћу.

Научно-истраживачке активности. Научноистраживачки циљеви у току 2022. године реализовани су у складу са предвиђеним планом. Са једне стране, урађене су систематске прегледне студије у циљу сумирања и приказа тренутних знања о карактеристикама конструктивне и неконструктивне интеракције вршњака током заједничког решавања проблема, и како социјално-емоционалне компетенције и особине личности обликују искуство и исходе заједничког рада на решавању проблема. Прегледни радови су претходно регистровани у Open Science Framework, а затим су чланови тима комплетирали све фазе претраге литературе (преглед сажетака, преглед радова у целини, ручна претрага радова). Сва три чланка су поднета за објављивање у високо ранжираним међународним часописима. Са друге стране, тим је током 2022. године припремио и реализовао две емпиријске студије. Реализација ових активности подразумевала је развијање тематских задатака за групно решавање, развијање протокола интервјуа и упитника за ученике. У непосредној сарадњи са претходно успостављеном мрежом од шест партнерских школа, чланови тима су били у могућности да регрутују планиран број учесника и прикупе податке о перцепцијама и начинима на које адолесценти разумеју природу и значај заједничког решавања проблема (кроз интервјуе), као и о карактеристикама њихових спонтаних интеракција током овог процеса (преко посматрања и снимања у реалном времену). Постављена је електронска архива за безбедно чување ових података, а за наредни период планирана је њихова анализа.

Успостављање мреже сарадника. На почетку пројекта, 14. марта 2022. године на Филозофском факултету у Београду организован је Почетни састанак пројекта (kick-off meeting) како би се са пројектом упознале колеге из свих заинтересованих научно истраживачких институција и новинари. Посебан састанак одржан је 1. априла 2022. године са школским психолозима и педагозима из шест средњих школа у Београду, у којима се реализује истраживачка студија, ради детаљнијег информисања о циљевима и методологији самог пројекта. Поред тога, у циљу успостављања мреже сарадника развијен је визуелни

идентитет пројекта, а чланови пројектног тима била су укључени у различите промотивне активности. Након тога, отворена је веб страница пројекта на српском и на енглеском језику као и профили на друштвеним мрежама . Поред тога направљен је вибер канал који тренутно прати преко 2000 наставника.

Дисеминација резултата у научном контексту. Да би се обезбедила ефективна дисеминација, PEERSolvers пројекат је представљен широкој стручној и научној публици. Научна заједница упозната је са пројектом PEERSolvers кроз 7 саопштења (1 штампано у целини и 6 штампана у изводу) на међународним и националним конференцијама. Чланови пројектног тима су презентовали резултате пројекта на следећим конференцијама: *Емпиријска истраживања у психологији* у Београду, *Конгресу психолога Србије* у Врњачкој бањи, *The 9th International Scientific Conference Technics and Informatics in Education 2022* у Чачку, и *EARLI SIG 10, 21 & 25* у Београду. Поред тога, сарадници су поднели три рада за објављивање у истакнутим међународним часописима (M21a и M22). Резултати прве године пројекта представљени су крајем октобра 2022. године на *Трибини Лабораторије за експерименталну психологију*, Филозофског факултета у Београду. Широј јавности пројекат је представљан током целе године у неколико временских интервала.

Дисеминација резултата широј јавности. На самом почетку пројекта, након Почетног састанка, објављена су два текста у дневним новинама *Данас* и *Политика* као и један интервју са руководиоцем пројекта на *Научном порталу* (РТС јавни сервис). Кроз серију од дванаест интервјуа објављених на веб страници пројекта, сви чланови тима су имали прилике да поделе своје погледе у вези са релевантношћу и очекиваним доприносима пројекта у њиховим истраживачким областима као и у погледу унапређења квалитета образовања у Србији. Један од најпосећенијих образовних интернет портала *Зелена учионица* такође је оставио простор за промоцију PEERSolvers пројекта. На *РТС Наука* ТВ каналу у оквиру научно-образовног програма *Идеје* представљен је детаљно пројекат PEERSolvers.

Поред поменутих активности, чланови тима су завршили дводневну обуку за примену MAXQDA софтвера намењеног за квалитативну анализу података, као и за генерисање систематских прегледа релевантних истраживања. Додатно, сва планирана пратећа опрема за реализацију пројекта набављена је у складу са пројектним планом.

Револуција различитости: од вредности до праксе (Diversity revolution: from value to practice). Пројекат се реализује у оквиру Еразмус+ програма Европске уније у склопу

партнерства за сарадњу у области младих. Носилац пројекта је Центар за позитиван развој деце и омладине из Београда. Институт за педагошка истраживања учествује у реализацији овог пројекта као партнерска институција. Поред Института, партнерске институције су: Основна школа „Данте Алигијери” (Изола, Словенија) и удружење „Uniamoci Onlus” (Палермо, Италија). Истраживачки тим Института чине: др Николета Гутвајн, виши научни сарадник (координатор пројектних активности у Институту), др Марина Ковачевић Лепојевић, научни сарадник и мср Марија Трајковић, истраживач приправник. Пројекат је почео са реализацијом 15. фебруара 2022. године. Трајање пројекта предвиђено је за период од 24 месеца.

Пројекат *Револуција различитости: од вредности до праксе* усмерен је на разматрање бројних питања неговања различитости у свакодневној пракси омладинских организација, као и институција у области образовања и социјалне заштите. Главни фокус пројекта је стварање свеобухватног пакета/алата за организације/институције који ће им омогућити холистички приступ теми различитости, подржавајући их у процени њихове културе, климе и компетенција. На тај начин ствара се простор за унапређивање утврђеног „профила различитости”, односно кључних елемената за квалитетно неговање различитости у контакту са младима. У 2022. години реализоване су следеће активности: почетни транснационални пројектни састанак одржан је 18. марта 2022. године у Институту за педагошка истраживања; месечни пројектни састанци; квартално извештавање о активностима; краткорочна заједничка обука особља одржана је у децембру 2022. године у организацији основне школе „Данте Алигијери” (Изола, Словенија). У склопу припреме публикације „Пакета различитости” као централног резултата пројекта завршен је део који се тиче анализе савремених сазнања у вези са темом уважавања различитости и алата за процену контекста, климе и личних компетенција за неговање различитости у омладинском сектору, институцијама образовања и социјалне заштите. Истраживачи Института су учествовали у процесу прегледа и анализе научне литературе, савремених сазнања и инструмената процене, као у дизајнирању минималних стандарда за процену културе, климе и компетенција адаптирано за установе које раде са младима. Започело се са трећом фазом у изради „Пакета различитости” којом је предвиђена израда практичних ресурса у виду примера добре праксе и препорука за неговање сваког од елемената различитости.

Издавачка делатност

Издавачка делатност Института одвија се у оквиру библиотека „Истраживачки радови“ и „Педагошка теорија и пракса“, као и часописа „Зборник Института за педагошка истраживања“. Институт, такође, објављује књиге резимеа и зборнике радова са научних конференција међународног и националног значаја, приручнике за запослене у васпитнообразовним институцијама и сажетке за образовне политике.

Библиотека *Истраживачки радови*. У издању Института у 2022. години објављене су две истакнуте монографије националног значаја: 1) *Креативност у образовању из перспективе наставника* (ауторке: др Славица Максић и др Јелена Павловић), 2) *Вршњачка прихваћеност у инклузивном образовању* (ауторке: др Миља Вујачић и др Рајка Ђевић).

Часопис *Зборник Института за педагошка истраживања*. Главни и одговорни уредник Зборника је др Славица Шевкушић, виши научни сарадник. Часопис је од 2006. године категоризован као национални часопис од међународног значаја (M24) и индексиран је у следећим базама: Scopus (од 2007. године), Web of Science (ESCI, од 2015. године), ERINPLUS (од 2016. године). У 2021. години Зборник је вреднован и категоризован као међународни научни часопис (M23) што представља позитиван показатељ статуса часописа и отвара веће могућности за даље унапређивање његовог квалитета.

У 2022. години објављена су два броја часописа *Зборник Института за педагошка истраживања*. За први број часописа (Година 54, број 1) пријављено је 23 рада, а за рецензирање је изабрано осам радова. Укупно пет радова објављено је у првом броју часописа, при чему су све радове написали аутори из Србије. Поред тога, објављена су три приказа (тематски зборници и књига). У другом броју часописа (Год. 54, број 2) пријављено је 20 радова, од којих је 13 задовољило критеријуме да буде рецензирано. До сада је осам радова прихваћено за објављивање (један рад је „пренет“ из претходног периода). Планирано је да буду објављена и 2 приказа књига.

С обзиром на то да је мср Драгану Весићу, досадашњем секретару *Зборника*, престао радни однос у Институту 22. децембра 2022. године и да закључно са овим бројем часописа престаје његово чланство у Уредништву часописа, за новог секретара *Зборника* изабрана је мср Јелена Медар Златковић.

Књиге резимеа и зборници радова са научних конференција. У издању Института у 2022. години објављена је један зборник радова са 28. међународне научне конференције *Педагошка истраживања и школска пракса* под називом *The State, Problems, and Needs of the Modern Education Community* (уреднице: др Јелена Стевановић, др Драгана Гундоган др Бранислав Ранђеловић).

Организација научних скупова

Крајем 2022. године Институт је традиционално организовао 28. међународну научну конференцију у оквиру циклуса *Педагошка истраживања и школска пракса* под називом *Стање, проблеми и потребе савремене образовне заједнице* (28th International Scientific Conference "Educational Research and School Practice" *State, issues and needs of contemporary education community*). Конференција је одржана 9. децембра 2022. године у Београду, онлајн, преко платформе Zoom. Суорганизатори скупа били су: Педагошки факултет Универзитета Приморска (Копер, Словенија), Филолошки факултет Руског Универзитета пријатељства народа у Москви (Руска Федерација) и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (Београд, Србија). Председник Програмског одбора била је др Јелена Стевановић, виши научни сарадник. Циљ конференције био је да се размотре различита питања и различити проблеми који се тичу образовања у савременим условима живота и рада, посебно у контексту убрзаног развоја информационо-комуникационих технологија, као и да се укаже на потребе свих актера савремених образовних заједница и на изазове са којима се они суочавају. Тематски оквир Конференције обухватио је следеће: 1) *Савремени приступи учењу и подучавању*; 2) *Професионални развој и компетенције запослених у образовању*; 3) *Сарадња различитих актера у савременој образовној заједници*.

Учесници Конференције били су из следећих земаља: Србија, Кина, Руска Федерација, Мађарска, Република Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, Аустрија. Конференција је била акредитована као вид стручног усавршавања запослених у образовању.

Своја саопштења на Конференцији изложило је 35 учесника. При томе, своја уводна излагања имало је 5 излагача из Хонг Конга, Мађарске и Србије.

Имајући у виду презентована саопштења, може се рећи да су закључци Конференције били у функцији подстицања јавног дијалога о значајним темама у савременом образовању у

нашој земљи и у свету. Актуелне теме су сагледане кроз призму интердисциплинарности и свакако су се односиле на различите актере савремене образовне заједнице. Поред тога, закључци Конференције указују на то да се образовни системи у различитим деловима света суочавају са бројним изазовима који изискују знање и стручност из различитих научних дисциплина, као и њихову већу повезаност. Такође, истраживања у области образовања која су представљена на Конференцији, као и образовна пракса на коју је у њима указано упућују на закључак да је фокус на актуелним проблемима који су сложенији но раније и захтевају виши ниво кооперативности на нивоу целокупног образовног система.

Током 2022. године Институт за педагошка истраживања је, на позив Учитељског факултета Универзитета у Београду, био један од суорганизатора међународне научне конференције *Нови хоризонти васпитања и образовања*, одржане 28. маја 2022. године. Институт је, на позив Катедре за психологију и педагогију Филолошког факултета Руског универзитета пријатељства народа био суорганизатор две међународне научне конференције: 1) *Самореализација личности у епохи дигитализације: глобални изазови и могућности*, одржане у периоду од 29. до 30. марта 2022. године; 2) *Посвећеност питањима менталног здравља*, одржане у периоду од 5. до 7. октобра 2022. године.

Примена и промоција научних резултата и допринос образовној пракси и политици

Резултате научноистраживачког рада сарадници Института су приказали јавности на научним скуповима у земљи и иностранству, кроз чланке у домаћим и страним часописима и у објављеним монографијама, учешћем у телевизијским и радио емисијама и написима у штампи. Увид у рад Института, као и комуникација са јавношћу остварује се и електронским путем, преко званичне веб старнице Института.

Сарадници Института су наступали у јавним гласилима – новине, телевизијске и радио емисије, презентујући актуелне резултате за које је шира социјална средина била заинтересована. Остварена је сарадња са НАРНС организацијом кроз радионицу за клубове родитеља и наставника и вебинар за новинаре о развоју ране писмености. Један истраживач учествовао је у ТВ серијалу Идеје (научно-образовни програм Радио Телевизије Србије). Резултата истраживања *Учења на даљину у време COVID-19 кризе* представљени су за

Психолошке новине које издаје Друштво психолога Србије. У току 2022. године одржана је промоција књиге *Креативност у образовању из перспективе наставника*, чије су ауторке др Славица Максић и др Јелена Павловић, на 28. округлом столу „О даровитима” који је одржан 1. јула 2022. године у Вршцу.

Представници Института радили су на популаризацији науке међу средњошколцима у оквиру пројекта *Ноћ истраживача*. Др Славица Максић, научни саветник одржала је предавање под називом *Како средњошколци виде креативност: „Нека искра која може да покрене”* ученицима гимназије „Таковски устанак” у Горњем Милановцу 14. новембра 2022. године. Циљеви предавања били су: 1) упознавање средњошколца са резултатима испитивања о уверењима њихових вршњака о креативности која су спроведена у Институту и 2) подстицање средњошколаца да открију сопствена уверења о природи и развоју креативности. Уз помоћ наставника школе, обезбеђено је присуство великог броја ученика који су показали значајно интересовање за тему и њено научно истраживање.

У 2022. години сарадници Института наставили су рад на дисеминацији резултата *међународног истраживања образовних постигнућа ученика четвртог разреда основне школе у области математике и природних наука – TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study)*¹. Значајно је поменути да је Институт за педагошка истраживања двадесет година у континуитету обављао улогу националног центра за реализацију истраживања TIMSS у Србији (TIMSS 2003, 2007, 2011, 2015 и 2019), што представља јединствено учешће наше институције на нивоу Србије у области образовања. Овим истраживањем испитује се познавање математике и природних наука у преко 50 образовних система широм света.

У 2019. години, у којој је Институт обележио 60 година рада, покренут је циклус презентација научних резултата истраживача у формату скупа *Научна смотра сарадника Института* са циљем да она постане редовна годишња манифестација. Поред конференција, округлих столова, јавних расправа у којима сарадници Института већ деценијама узимају активно учешће, научна смотра сарадника Института представља посебан вид афирмације научноистраживачког рада у области образовања. Најважнији циљеви Смотре су: боља

¹ TIMSS је пројекат Међународног удружења за евалуацију образовних постигнућа (International Association for the Evaluation of Educational Achievement – IEA) са седиштем у Амстердаму – чијом реализацијом руководи TIMSS и PIRLS Међународни истраживачки центар при Бостонском колеџу. Истраживање се реализује кроз сарадњу IEA са националним центрима земаља учесница.

видљивост научних резултата сарадника Института; неговање аутентичних интересовања истраживача у области образовања; афирмација оригиналних достигнућа истраживача Института; подстицање континуираног професионалног развоја сарадника Института; признање најистакнутијим сарадницима Института; унапређивање кохезије међу истраживачима у оквиру Института. Овогодишња смотра, трећа по реду, одржана је 21. децембра у свечаној сали Института. Сарадници Института представили су резултате истраживања, који су у виду научних монографија и радова у научним часописима објављени током 2022. године. Представљена истраживања обављена су у оквиру следећих тематских подручја: методика наставе математике, креативност у образовању, еколошко образовање и васпитање ученика, инклузивно образовање и ментално здравље. Након представљања истраживања уследила је дискусија на којој су сарадници имали прилику да размене своје утиске, да дискутују о налазима и њиховим импликацијама за образовну праксу, као и да изнесу своје идеје о будућим истраживањима.

Сарадници Института су у 2022. години били аутори и реализатори стручних програма значајних за професионални развој наставника и унапређивање квалитета образовно-васпитног система Републике Србије. Међу програмима, издвајају се:

- Акредитовани програм за професионално усавршавање запослених у образовању *Наставник као креатор климе у одељењу* (Каталошки број 108), за 2022/23, 2023/24 и 2024/25. годину.
- Акредитовани програм за професионално усавршавање запослених у образовању *Усавршавање комуникацијске компетентости* (Каталошки број 198), за 2022/23, 2023/24 и 2024/25. годину.
- Програма онлајн обуке *Подришка наставницима у реализацији изборног програма Економија и бизнис у гимназији* која је акредитована и налази се на листи програма од јавног интереса (бр. 611-00-01288/2021-03).
- Програм онлајн обуке *Подришка наставницима у реализацији изборног програма у области природних наука у гимназији*. Програм обуке је одобрен од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја (бр. 153-00-00010/2022-03).
- Програма онлајн обуке *Подришка наставницима у реализацији изборног програма у области друштвених наука у гимназији* Програм обуке је одобрен од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја (бр. 153-00-00011/2022-03).

- Програм за стручно усавршавање запослених у образовању *Од рефлексије о акцији до рефлексије за акцију*. Програм обуке је одобрен од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја (бр. 610-0000281/2021-07).
- Програм обуке *Унапређивање наставничких компетенција на универзитету* намењен универзитетским наставницима.
- Семинар психологије за старије полазнике Истраживачке станице Петница *BOGGART CLASS: Страх од КОВИД-19 вируса код деце и младих и његови корелати*.

Сарадња са сродним научним и образовним институцијама

Током 2022. године Институт је наставио сарадњу са бројним сродним научним и образовним институцијама, установама, друштвима и удружењима у земљи и иностранству у оквиру реализације заједничких пројеката из различитих области своје професионане делатности. Међу њима су: Учитељски факултет Универзитета у Београду, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Завод за унапређивање образовања и васпитања, Институт за педагогију и андрагогију Филозофског факултета у Београду, Институт за психологију Филозофског факултета у Београду, Учитељски факултет Свеучилишта у Загребу, Хрватска, Универзитет у Источном Сарајеву – организациона јединица Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Међународно удружење за евалуацију ученичких постигнућа (ИЕА) са седиштем у Амстердаму (Холандија), Педагошки факултет Универзитета у Приморском, Копар (Словенија), Учитељски факултет Свеучилишта у Риједи, Хрватска, Институт економских наука у Београду, Републички Завод за статистику, Педагошки Институт у Љубљани (Словенија), Факултет педагошких наука у Јагодини, Универзитета у Крагујевцу, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, Педагошки Институт у Љубљани, Словенија, Руски Универзитетом пријатељства народа (РУДН) Москва, Русија, Економски факултет Универзитета у Београду, Центар за промоцију науке и др.

Кадровска структура Института

Структура научног кадра је у 2022. години задовољавајућа. Институт чини мултидисциплинарни истраживачки тим стручњака различитих профила: једанаест педагога, пет психолога, три дефектолога, два социолога, један филолог, један методичар наставе математике и информатике и један методичар наставе енглеског језика. У Институту је са пуним радним временом запослено 24 истраживача (2 научна саветника, 8 виших научних сарадника, 9 научних сарадника, 1 доцент, 2 истраживача сарадника и 2 истраживача приправника). Значајно је поменути да у Институту ради 20 доктора наука од укупно 24 запослена истраживача. Такође, у Институту су ангажоване две стипендисткиње Министарства просвете, науке и технолошког развоја: 1) мср Виолета Тадић, докторанд на Факултету безбедности Универзитета у Београду (ментор у Институту: др Марина Ковачевић Лепојевић, научни сарадник), 2) мср Ива Медојевић, докторанд на Учитељском факултету Универзитета у Београду (ментор у Институту: др Јелена Стевановић, виши научни сарадник). Мср Марија Трајковић, истраживач приправник, која је током 2021. године била ангажована као стипендиста Министарства, засновала је радни однос у Институту 15. јануара 2022. године.

Др Славица Максић, научни саветник отишла је у старосну пензију 4. октобра 2022. године. На упражњено радно место, 15. новембра 2022. године, примљена је др Данијела Љубојевић, доцент. Мср Драгану Весићу и мср Сањи Грбић престао је радни однос у Институту 22. децембра 2022. године. Министарству је поднет Захтев за давање сагласности за пријем у радни однос једног истраживача сарадника и једног истраживача приправника на упражњена радна места.

Стицање истраживачких и научних звања. Током 2022. године научна и истраживачка звања су стекли следећи сарадници: др Ивана Ђерић, виши научни сарадник (избор), др Драгана Гунодоган, научни сарадник (избор), мср Ана Радановић, истраживач-сарадник (избор), мср Јелена Медар Златковић, истраживач-сарадник (избор) и др Јелена Станишић, научни сарадник (реизбор). Научно веће Института је изабрало мср Исидору Мицић у звање истраживач-приправник, што је био један од неопходних услова за подношење захтева ресорном Министарству за добијање сагласности за њено ангажовање у Институту.

Покренут је поступак за реизбор др Смиљане Јошић у звање научни сарадник, као и поступак за избор др Данијеле Љубојевић, доценткиње у еквивалентно научно звање.

Одсуствовање научног кадра. У 2022. години мср Ана Радановић је отворила трудничко боловање.

Структура административно-техничког кадра и помоћног особља. На крају 2022. године административно-технички кадар и помоћно особље чине: секретар Института, библиотекар, административно-технички секретар, курир и спремачица. По Уговору о обављању привремених и повремених послова током 2022. године био је ангажован један извршилац: Кристина Ковачевић, мастер професор језика, књижевности и културе/библиотекар и информатичар. За рачуноводствене и финансијске послове ангажована је Данијела Шушњар на основу Уговора о допунском раду.

Менторски рад са научним подмлатком

Тренутно у Институту има четири докторанада која су у фази писања нацрта, истраживања на терену или обраде и писања докторске дисертације – Ана Радановић, Марија Трајковић, Јелена Медар Златковић и Марија Ратковић. Сваки докторанд има свог ментора у Институту који се брине о његовом развоју и крајем сваке године писмено извештава Научно веће о раду кандидата.

Рад органа Института

Унутрашња сарадња и организација. Истраживачи су се добровољно укључивали у организационе послове значајне за развој Института, као што су администрирање научних пројеката, техничка организација скупова и рад у различитим комисијама и радним групама.

Научно веће. У току 2022. године одржано је тринаест седница Научног већа. С обзиром на то да је др Славица Максић, научни саветник која је била члан Научног већа и обављала функцију председника, отишла у старосну пензију, Научно веће је остало без једног члана. С тим у вези, одржани су избори за новог члана Научног већа на Скупу истраживача 13. октобра 2022. године. Спроведена је редовна процедура за избор новог члана и формирана Комисија за спровођење избора коју су чинили: Ђуро Рацић, секретар Института, мср Јелена

Медар Златковић, истраживач-сарадник и мср Марија Ратковић истраживач-приправник. За новог члана Научног већа изабран је др Младен Радуловић, научни сарадник.

Научно веће је до избора новог члана чинило једанаест чланова: др Славица Максић, научни саветник; др Емилија Лазаревић, научни саветник; др Славица Шевкушић, виши научни сарадник; др Миља Вујачић, виши научни сарадник; др Николета Гутвајн, виши научни сарадник; др Владимир Џиновић, виши научни сарадник; др Душица Малинић, виши научни сарадник; др Милица Марушић Јаблановић, виши научни сарадник; др Нада Шева, научни сарадник; др Ивана Ђерић, научни сарадник и др Јелена Станишић, научни сарадник. Функцију председника Научног већа обављала је др Славица Максић, научни саветник, а функцију заменика председника др Владимир Џиновић, виши научни сарадник. На IX седници Научног већа одржаној 17. октобра 2022. године, др Душица Малинић изабрана је за новог председника Научног већа.

У раду Научног већа доминирале су тачке дневног реда у вези са изборима у звања, учешћа на научним скуповима у земљи и иностранству, као и у вези са резултатима рада на пројектима у чијој реализацији учествује Институт. Већина одлука донесена је једногласно. Није било проблема по питању кворума јер су чланови Научног већа одговорно учествовали у његовом раду.

Управни одбор. Управни одбор Института има седам чланова: проф. др Ружица Станковић, председник Управног одбора, др Миља Вујачић, виши научни сарадник (заменик председника), проф. др Мирко Филиповић, доц. др Јасна Максимовић, Јасмина Ђелић, дипломирани педагог и мастер учитељ, др Славица Максић, научни саветник и др Јелена Станишић, научни сарадник. У 2022. години одржано је осам седница Управног одбора на којима се разматрало и одлучивало о питањима који су у надлежности Управног одбора. Управни одбор је на седницама у 2022. години усвојио и донео одлуке о:

- Извештај о раду Института за 2021. годину;
- Програм рада Института за 2022. годину;
- Попис за 2021. годину;
- Финансијски извештај за 2021. годину;
- Финансијски план за 2022. годину;
- План набавке за 2022. годину;

- Усвајање измена и допуна Правилника о етичности у научноистраживачком раду Института за педагошка истраживања;
- Усвајање Пречишћеног текста Статута Института за педагошка истраживања, на основу сагласности Министарства просвете, науке и технолошког развоја, број:110-00-90/2022-14 од 17.6.2022. године;
- Расписивање Јавног конкурса за избор и именовање директора и именовање конкурсне комисије;
- Доношење одлуке о предлогу за именовање кандидата за директора Института за наредни мандатни период;
- Доношење Одлуке о именовању др Николете Гутвајн, вишег научног сарадника за директора Института за педагошка истраживања;
- Усвајање Правилника о начину евидентирања, заштите и коришћења електронских докумената;
- Усвајање Правилника о канцеларијском и архивском пословању Института за педагошка истраживања;
- Усвајање Измене и допуне број 1, Финансијског плана за 2022. годину;
- Усвајање измене и допуне број 1, Плана набавки на које се Закон о јавним набавкама не примењује за 2022. годину.

Директор. Директор Института је др Николета Гутвајн, виши научни сарадник. Други четворогодишњи мандат директора је започела 4. фебруара 2019. године. С обзиром на то да мандат директору Института истиче у фебруару 2023. године, Управни одбор Института за педагошка истраживања је током 2022. године расписао јавни конкурс за избор и именовање директора Института и именовао конкурсну комисију. Након спроведених процедура и претходно дате сагласности Министра (број: 119-01-00519/2022-14 од 13. октобра 2022. године), Управни одбор је 24. октобра 2022. године донео Одлуку о именовању др Николете Гутвајн за директора Института за наредни мандатни период.

Поред програмирања, планирања и извештавања о раду Института и свакодневног координирања посла, директор се у току ове године посебно фокусирао на израду свеобухватног плана пословања Института за управљање људским капиталом. Током 2022. године донета је *Стратегија управљања људским ресурсима*, док је у сврху остваривања и

унапређивања родне равноправности у Институту израђен *План за постизање родне равноправности*. Поред тога, посебна пажња директора била је усмерена на јачање институционалних капацитета и развијање инфраструктуре за учешће на конкурсима како Фонда за науку, тако и код других институција и организација.

Рад комисија

Комисија за управљање сукобом интереса. Комисију за управљање сукобом интереса чине: др Рајка Ђевић, научни сарадник (председник комисије), др Марина Ковачевић Лепојевић, научни сарадник и Ђуро Рацић, секретар Института.

Комисија за оцену етичности у научноистраживачком раду Института. Комисија за оцену етичности у научноистраживачком раду Института до 10. августа 2022. године радила је у следећем саставу: др Јелена Стевановић, виши научни сарадник (председник), др Душица Малинић, виши научни сарадник (члан) и др Нада Шева, научни сарадник (члан). У овом сазиву Комисије одржано је укупно 11 седница. Донете су одлуке о оцени етичности следећих истраживања сарадника Института за педагошка истраживања: *Валидационе студије српских верзија инструмената за процену афеката* (подносилац молбе мср Ана Радановић); *Настава српског језика у онлајн окружењу током пандемије COVID-19 у Србији: мишљења наставника* (подносилац молбе др Јелена Стевановић); *Аспирације и оријентација на будућност младих у условима пандемије* (подносилац молбе др Душица Малинић); *Користићење дигиталних платформи у функцији позитивног развоја ученика: перспектива наставника* (подносилац молбе др Николета Гутвајн); *Извори информисања младих о украјинској кризи* (др Младен Радуловић); *Испитивање нивоа еколошке писмености ученика основне школе у Србији* (подносилац молбе др Милица Марушић Јаблановић); *Квалитативно испитивање разумевања НЕП (Нова Еколошка Парадигма) скале на узорку студената Универзитета у Београду* (подносилац молбе др Јелена Станишић); *Истраживање TIMSS 2019 у Србији: предиктори еколошке свести ученика* (подносилац молбе др Јелена Станишић); *Профил академских језичких способности читача млађег основношколског узраста: од науке о читању до науке о поучавању читалачкој писмености (SPREAD)* (подносилац молбе др Нада Шева); *Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији* (др Милица Марушић Јаблановић); *МОЋ РАЗЛИКА: Истраживање делотворне праксе управљања различитошћу у школама* (подносилац молбе др Марина Ковачевић

Лепојевић); *Оријентација на будућност средњошколаца у условима пандемије: образовне и професионалне аспирације* (подносилац молбе др Душица Малинић).

Нов сазив комисије изабран је 10. августа 2022. године у следећем саставу: др Миља Вујачић, виши научни сарадник (предсеник), др Јелена Стевановић, виши научни сарадник (члан) и др Јелена Станишић, научни сарадник (члан). Научно веће Института за педагошка истраживања је, након обавештења др Јелене Стевановић о подношењу неопозиве оставке на место члана Комисије, на X седници, одржаној 31. октобра 2022. године, једногласно изабрало др Наду Шеву за новог члана Комисије (у складу са чланом 7.1 Правилника о етичности у научноистраживачком раду Института у коме је наведено да ради обезбеђивања континуитета у раду Комисије у саставу нове Комисије остаје један од чланова из претходног сазива). Од 10. августа до краја децембра 2022. одржано је укупно осам седница. Донете су одлуке о оцени етичности следећих истраживања сарадника Института за педагошка истраживања: *Мишљење учитеља о функцији образовних стандарда у унапређивању разредне наставе* (подносилац молбе др Јелена Стевановић); *Читање ради учења: Образовно релевантне језичке и когнитивне способности као предиктори дубинског разумевања прочитаног (DEEPREAD)* (подносилац молбе др Нада Шева – у питању је пријава за позив ПРИЗМА Фонда за науку); *Социоемоционално учење у функцији подстицања правичног окружења за учење* (подносилац молбе др Марина Ковачевић Лепојевић – у питању је пријава за позив ПРИЗМА Фонда за науку); *Однос између припреме и реализације кооперативног учења* (подносилац молбе мср Јелена Медар); *Државна матура у Републици Србији из перспективе средњошколских професора* (подносилац молбе др Јелена Стевановић); *Да ли је осећај узалудности образовања пример саморадикализације: перспектива Модела агонистичког селфа* (подносилац молбе др Владимир Џиновић); *Анализа Прича о најзначајнијем учењу: TIMSS задаци као подстицај за стручно усавршавање о истраживачком учењу* (подносилац молбе др Нада Шева); *Динамика адаптивних и маладаптивних статуса идентитета код адолесцената и настајућих одраслих из перспективе Модела агонистичког селфа (МАС)* (подносилац молбе др Владимир Џиновић); *Валидационе студије српских верзија инструмената за процену афекта* (подносилац молбе мср Ана Радановић).

Учешће сарадника Института у уређивачким одборима и рецензирању научних радова

Сарадници Института за педагошка истраживања су у 2022. години обављали послове у уређивачким одборима у врхунским међународним часописима *Journal of Computer Assisted Learning* (M21) и *Frontiers in Psychology* (M21), истакнутим међународним часописима *European Journal of Psychology of Education* (M22), међународним часописима *Journal of Constructivist Psychology* (M23), *Slavonic Pedagogical Studies Journal* (M23), *European Journal of Contemporary Education* (M23), *Frontiers in Education* (M23) и *Зборник Института за педагошка истраживања* (M23), националним часописима *Зборник Института за криминолошка и социолошка истраживања* (M52), *Београдска дефектолошка школа* (M52) и научним часописима *Croatian Review of Economic, Business and Social Statistics* (M53) и *Mediterranean Education Journal* (M53).

Важан допринос у рецензирању научноистраживачких радова сарадници су дали у сарадњи са међународним и домаћим часописима: *Journal for Research in Mathematics Education* и *Computers & Education* који се приказује у бази *Web of Science (Social Sciences Citation Index)*, *European Journal of Developmental Psychology* (M23), *Journal of Constructivist Psychology* (M23), *Психологија* (M23), *Примењена психологија* (M23), *Mediterranean Education Journal* (M53), *Социологија* (M23), *Друштвене и хуманистичке студије* (M23), *Иновације у настави* (M23), *Зборник Института за педагошка истраживања* (M23), *Настава и васпитање* (M24), *Андрагошке студије* (M24), *Београдска дефектолошка школа* (M52), *Зборник Института за криминолошка и социолошка истраживања* (M52), *Специјална едукација и рехабилитација* (M51), *Узданица* (M51), часопис *Синеза* Филозофског факултета у Бања Луци, часопис *Друштвене и хуманистичке студије* Филозофског факултета у Тузли.

Сарадници Института су у 2022. години били рецензенти научних монографија националног значаја. Једна сарадница Института учествовала је у рецензији пројекта српско-словачке билатералне сарадње под називом *Educational aspects of future teachers university training for the current requirements of pedagogical practice*. Пројекат је финансирао Министарство просвете, науке и технолошког развоја републике Србије.

Учешће сарадника Института у међународним и домаћим научним организацијама и стручним телима

Истраживачи Института за педагошка истраживања су током 2022. године учествовали у раду релевантних међународних и националних научних организација, стручних тела, радних група/комисија:

- Одбор за акредитацију факултета и института за научноистраживачки рад Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
- Одбор за образовање САНУ, који се бави питањима основно-школског и средњошколског образовања.
- Председништво Заједнице института.
- Комисија за отворену науку у Србији при Министарству просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
- Радна група ЕТ2020 – Отворени метод координације Генералног директората за образовање и културу Европске комисије.
- Радна група за креирање методолошког оквира за праћење и вредновање спровођења и ефеката нових програма наставе и учења у доуниверзитетском образовању, коју је формирао Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.
- Радна група за мониторинг и евалуацију пројекта Државне Матуре коју реализује Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
- Рецензентска комисија за акредитацију Филолошког факултета Универзитета у Београду.
- Обласна и предметна комисија за прегледање и одобравање програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника (област: Васпитни рад).
- Комисија за одобравање научних скупова у организацији Завода за унапређивање образовања и васпитања.
- Члан Већа докторских академских студија Факултета педагошких наука у Јагодини, Универзитет у Крагујевцу.
- Члан тима за кодирање PISA 2022 задатака за домен Креативно мишљење.
- Члан Комисије за пријемни испит за мастер студије на Одељењу за психологију

Филозофског факултета у Београду (учешће у састављању пријемног испита и оцењивање тестова кандидата).

- *International Association for Statistical Education*, које се бави унапређивањем статистичког образовања.
- Истраживачка група *Research on education applications of information technologies*, у оквиру *International Federation for Information Processing (IFIP)*, технички комитет ТС3 (Образовање), која се бави проучавањем образовних примена информационих технологија.
- Истраживачка група *Informatics and Digital Technologies in School Education*, у оквиру *International Federation for Information Processing (IFIP)*, технички комитет ТС3 (Образовање), која се бави проучавањем места и улоге информатике и дигиталних технологија у школском образовању.
- Заменик председника Истраживачке секције Друштва психолога Србије.
- Педагошко друштво Србије.
- Друштво истраживача у образовању.
- Социолошко научно друштво Србије.
- Друштво психолога Србије.
- Друштво за стране језике и књижевност.
- Секција универзитетских наставника страног језика струке при ДСЈКС.
- Европско удружење за криминологију (European Society of Criminology).
- Удружење за когнитивне и бихејвиоралне терапије Србије (УКБТС).

Рад библиотеке

Библиотечки фонд, по извршеној ревизији у јуну 2020. године, чине 8622 библиотечке јединице. Од тога је 6024 јединица монографских публикација и 2598 јединица серијских публикација. У току 2022. године библиотечки фонд Института се увећао за 39 библиотечких јединица (15 свезака научних часописа и 24 монографије). Фонд је допуњен публикацијама које су библиотеци Института поклониле проф. др Лидија Вучић и др Славица Максић, научни саветник. Преко сервиса КОБSON запослени у Институту имају приступ индексним базама и електронским издањима часописа. Библиотека сарађује са Народном библиотеком

Србије, Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић“ и са бројним институтским и високошколским библиотекама.

Институт је, у 2022. години, поклонио 138 свезака часописа *Зборник Института за педагошка истраживања*, као и 394 издања из предходних година (библиотекама, школама, сарадницима, студентима, колегама из иностранства).

У марту 2021. године успостављен је рад дигиталног репозиторијума IPIR. Учитано је укупно 859 радова, од којих је 858 са пуним текстом. У репозиторијуму се налази 810 радова у отвореном приступу, од тога 38 је у приступу са лозинком, док је у одложеном приступу 11 радова. Током 2022. године у репозиторијум је унето 158 радова. За 94 рада који су били у репозиторијуму пронађени су пуни текстови и за њих је постављен пун текст, односно документ у ПДФ/А формату, који је захтевао предходно посебну обраду, кроповање односно прилагођавање правилима. Константно је праћено објављивање радова истраживача Института, који се реферишу у бази Scopus. За радове који нису у отвореном приступу, а политика часописа дозвољава одложени приступ, постављани су радови (прихваћене верзије) који су међусобно повезани метаподацима са радовима (објављене верзије) које морају бити у затвореном приступу. Урађена је детаљна анализа постојећих метаподатака и обогаћивање метаподацима којих није било при иницијалном уносу. Мапирани су радови у одређене колекције у репозиторијуму што доприноси већој видљивости. Метаподаци су прилагођени и на другим језицима чиме је омогућена већа претраживост и постигнута већа видљивост и посећеност репозиторијума IPIR. Праћена је посећеност институционалном репозиторијуму као и статистика радова који су имали највише посета корисника. Преко OpenAir-a забележено је 128.398 посета, 63.000 преузимања и 65.000 прегледа.

Простор, набавка опреме и инвестиционо одржавање, активности у области безбедности и здравља на раду

Институт је у току 2022. године, за потребе рада истраживача у Институту набавио следећу техничку опрему: Лаптоп HP, Хард меморија (2 комада), слушалице (7 комада), звучници (4 комада), рисивер за wi fi, лиценца за Microsoft Office, камера за компјутер, УСБ (2 комада). Такође, Институт је извршио набавку опреме за потребе пројекта *The PEER model of collaborative problem solving: Developing young peoples capacities for constructive interaction and*

teamwork у оквиру програма Идеје Фонда за науку Републике Србије, коју чине: Таблети Lenovo (10 комада), диктафони SONY (2 комада), Лаптоп Lenovo Think Pad, Екстерни хард Synology DS. Током 2022. године у Институту су обављани инвестициони радови (сервисирање клима уређаја, расвета).

Послови из области Безбедности и здравља на раду као и послови Заштите од пожара обављани су у складу са законским актима који регулишу ове области у редовним терминима, а преко овлашћене агенције *Тросадор*. Обављена је редовна контрола нисконапонске електричне инсталације.

Финасије и јавне набавке

С обзиром на то да је у току израда Завршног рачуна за 2022. годину и да су рокови регулисани Законом, детаљне информације о свим позицијама прихода и расхода ће бити садржане у Завршном рачуну.

Институт у 2022. години није имао набавки које захтевају примену поступка спровођења истих према Закону о јавним набавкама. Дакле, све набавке извршене су у складу са Законом и то набавке на које се исти не примењује према члану 12. Став 1. тачка 11. и члану 27. став 1. тачка 1. Закона.

Закључак извештаја о раду Института у 2022. години

У Институту су у потпуности и успешно обављене активности које су предвиђене Програмом рада Института за 2022. годину.

У Београду, 10. јануар 2023. године

Директор Института

др Николета Гутвајн, виши научни сарадник

